

مکتبۂ ادبی و سیاسی

❁ ادبی و سیاسی رسالهٔ اسبوعیه در ❁

۳۱ نجی سنه

۲۶ صفر ۱۳۳۰

❁ پنجشنبه ❁

جزو عدد : ۱۳۳

رجال سیاسیه عثمانیه

(مابعد عن جزؤ ۱۳۱)

فؤاد پاشایی دائرۂ نظارتندہ زیارت ایدن فرانسز سیاحی ، اوتوریر اوتورماز پاشادن ۔ آی ! حقمرزدہ نہ فکر ایدن دیکڑ ؟ پک فقا فکر لر دکلی ؟ ۔
استفسارینہ مخاطب اولد یغنی سویلیور ۔

بویله بر استیضاحہ مستحق اولق ایچون سیاحک دها اول پاشایہ تقدیم ایدلمش بولنسی اقتضا ایدر ۔ چونکہ چینده دخی اولسه (ساوؤ آر ۔ ویور) دینلان (آداب معاشرت) ک مستلزم اولدینی قاعدۂ نزاکت بر ۔ ولایتیغیردر ۔
یالکیز بر جملہ وارکہ پاشا مرحومک ۔ کندیسنی ادراک ایدنلرجه مجهول اولیان ۔ ظرافت نکتہ پرورانه سنہ براز یاقیشیور : « الی سنہ وارددر کہ اوروپالیر ترکلرک آقشامہ چیقیمیہ جق قدر معلول اولد یغنی سویلیوب طور مقدمہ درلر ۔ بز بو طرز کہ انسدن قطعاً متأثر دکاز ، چونکہ هر صباح کال صحتله او یانیور و آقشام دخی عافیت نامہ ایله یاتیورز ۔ ترکلر نہ اولمشدرلر ، نہ ده اولمک اوزرہ در ! »
سیاح بوسوزہ :

۔ فقط براز خستہ درلر دکلی ؟ ۔ قولیلہ مقابلہ ده بولنجه ، فؤاد پاشادہ :
« روسیہ امپراطوری نیقولا اولہ دیمشدی ۔ اگر احوال صحیہ من حقندہ طوغری معلومات آلمق ایسترسہ کز ، یالکیز اق طیبیک فکرینی معیار ایدنیک ، البتہ بز مملکتیزی حشمتلو (چار) حضر تلرندن دها ای بیلیرز ۔ بن بنیۂ دولتی پک ایی معاینہ ایدم ، و شو نتیجہ یه واصل اولدم : ترکلر خلقۂ غایت صاعلام اولدقلری کبی امراض عضویہ دن هیچ برینہ مبتلا دکلددرلر ۔ یالکیز بر جلد خستہ لغنہ اوغراق ، کہ

سرعتله دفعی ایچون لازم اولان کوکرده محتاجز . « جوانی ویرمش، که سیاحده آکلامش اولدینی اوزره کوکرده دین مرام یاره در .

ذاتاً یاشانک بر ایکی نظریه سی وارددر، که بری : (اصلاحات آچیه و آچیه اصلاحاته متوقف اولدیغندن بویولده تشکل ایدن بردارۀ فاسده نره سندن طوتیلوب قالدیرلق لازم کله جکئی بولمقده انسان متحیر قالیور . « سفسطه سی ، دیکری ده : « دولت استقراضسز یشایه مز . « قول مشهوری در .

پاشا مرحوم ، فرنکلرک (Cercle - vicieux) و بزم (حلقۀ فساد) تعبیر ایتدیگمز بو قول مغالطه کارانه یه نظریه معموده ایله مبداء امتساک تعیین ایتمش ، یعنی اصلاحاتک متوقف اولدینی آچیه یی استقراض ایله تدار ایلشیدی . اکر (شال مهل لاقور) ک اختراعات ذاتیه سندن اولمیوبده ، حد داننده سیاح موجود ایسه ، استقراض مسئله سنده پاشا ایله یوزتدیکی محاوره ده بردن کوکه قدر حقلیدر . چونکه دیورکه :

« دمین تشبیه طریقیله علنک یالکیز جلد اوزرنده قالمش اولدینی سویله مش ایدکیز ، عجباً بوجلد خسته لغنک کیدرک اعضای وجودی رخنه دار ایده جک صورتده داخل بدنه نفوذ و قانی افساد ایتمی سزی دوشندیر میورمی ؟ احوال ظاهره یه نظر آ خصوصات مالیه گز سزی آن بان عقبه افلاسه تقریب ایتمکده در . دیون عتیقه گزی تأدیه ایچون، دیون جدیده اختیارینه مجبور اولمقدن بشقه برچاره گز یوقدر، بونی سزده انکار ایده مز سگز . «

فؤاد پاشا بواعتراض محقه قارشى :

« واقعا خصوصات مالیه مز شایان تمونیت برحاله اولدیغنی اعتراف ایدرم . فقط بونقطه ده کی مشکلاتمز موقت اولدیغندن ظنکیز گبی بزى مهلکه افلاسه کوتور میه جکدر . ثانیاً دیون عمومیه مز ، اوروپا دولترینک دیون عمومیه سنه نظر آ اهمیت سزدر . اعتبار مالیمزی اخلال ایدن حالات استقراضات دکل، اوروپا یالیرک موقع حقیقیزه عدم اطلاعیدر . بزى اضرار ایله تأمین منفعت ایتمک ایستیان (بانگر) لرکیز اوروپا یالیرک مملکتمز حقنده کی جهلندن استفاده ایدیورلر . « سوزلرینی

ایراد ایدیورکه ضعف و بطلانی محتاج اثبات دکلدر . مع مافیہ بز بونی مرحومک سوزی اوله رق قبولده تردد ایدرز . چونکه فؤاد پاشا بواعتراضه . منابع ثروتمیزی لایق اولدینی صورتده استعمال ایده یلکلکمز انشآت نافعہ بی وجوده کتومکه متوقف اولدیغنی و اوده بالطبع سرمایه اجانبایله حاصل اوله جغنی معرض جوابده ایراد ایده بیلیردی .

سیاح ایسه بوکا : « انسان مستحق اولدینی محترمه دوشر . » قولیه مقابله ایتمشدر که کذا شایان تأسف حقیقتلردندر .

بز فؤاد پاشا دورنده بر استقراضک فائض متراکمی اوده مک ایچون دیگر براستقراض عقد ایدیوردق . یکونی ۱۹۰ میلیون لیرایه بالغ اولان دیون عثمانیکه اله بکن مقداری ایسه ۱۰۰ میلیون لیرایه وارامامشدر .

باخصوص توالی ایدن بو استقراضلره اون اون بش قطعه زرهللی دن و ۲۰۰ بیگ و پنجستر ایله ۷۵۰ بیگ (هازی مارتینی) دن بشقه اله برشی کچمامشدر . بو استقراض علی دولتی او درجه لرده استیلا ایتمش ایدی ، که پادشاه وقت اولان سلطان عبدالعزیز بیله بالاخره بلاسنی ادراک ایده جک مرتبده آنکله مصاب اولمشدی . چونکه حادثه خللی واجب قیلان اسبابک الک قویسی پادشاهک اسرافات طاقتفرسایی ایدی . آتی ایسه بو خسته لکه او طبیب سیاسینک نبضگیرانه لسانلره هرکون بر صورتله یوتدیردینی یالذبزی جبار دوشورمشدی .

تونسلی حسن پاشا مرحوم ۱۸۶۹/۱ ده یازسده نشر ایتدیکی (ضربخانه . استقراضات) عنوانلی رساله مشهوره سنده شو سوزلری ایراد ایدر : « طبیب مداوی سلطنت عثمانیه ، علت مزمنه ضرورت مالیہ بی برطرف ایتک ایچون بردوای یر الساعه کشف ایتمشدر ، که آدی (استقراض) در .

فی الحقیقه عالم اجتماعی شکل حاضرنی اکتساب ایتسنی متعاقب دواهی . هلمکه انسانیتک الک وخیمی (سکه) دینلان نقره مضروبہ بی واسطه معاملات ایدن سیله ۱۱ بو حسین پاشا تونسده یتیشان اذکیای ارباب حیمتدن علم و فضل ایله مشہر و فرانسه ده اکمال تحصیل ایتمش بر ذات ایدی ، که صدر اسبق خیر الدین پاشا مرحومک صهریتنه نامزد اولدینی حالده مؤخرأ قبل الازدواج فک ارتباط ایتشیدی .

باشلامشدر . انسانلر بوخسته لکه گرفتار اولدقدن صکره . مثلیله تدایوی قیلندن ، یاره سزلکه اودونج یاره ایله چاره ساز اولغی کشف ایتمشدر . فقط بوکشف ایله میدانه کلان دوا اڭ مهلاک سمومدن دها شدید بر زهر هلاهل اولمشدر . انسانلرده ذلت وسفلیتی ، خصلت مردانیکدن سقو طی ، عزت نفسدن تجردی ، اعتماد نفس خاصه سندن محرومیتی ، نهایت داینه اسارتی ایجاب ایتمشدر .

ایشته بونک ایچون ایدی که درت بیک سنه مقدم عاقل (سیزوستریس) مصرده استقراض ایچون وضع ایتدیکی احکام قانونیه صره سندنه (آلدینی یاره مقابلنده مقرضه باباسنک (مومیه) سنی ترهینی و آنی قودنارمغه موفق اوله میان سفیه و غیرتسز اولادک هیئت اجتماعیه دن طرد ایله تنکیلی (شرط قنمشدی . مصرلیلر بوسایه ده (بورج) دینلان آفتدن مصون بولندیلر .

« ایشته بوجالینوس دولت دخی منبع استقراضی کشف ایدرک ، فقط مقابلنده آغوش مقرضینه مادر وطنی تودیع ایلدی . مع مافیہ بواقره فاسده بی نقده تبدیل ایده جک (ضربخانه استقراضات) ک قریباً انسدادی محققدر . اوزمان سلطنت عثمانیه دخی مومیه پدیری قورتاره میان مصرلی مستقرض سفیهک اوضرا دینی تنکیله سزاوار کوریله جک ، اروپا آهنگ دولیسندن طرد ایدیله جکدر . بوگا چالینوس - سیاسی فؤاد پاشا حضرتلری سبب منفرد در چونکه : (دولت استقراضسز یشایه من) رچته سی زاده اجتهادی در . »

کسکین فراست ، ایشته بویله کرامت مرتبه سنده برطاقم حالات مستقبله بی کشف و آراهیه خدمت ایدر . کاشکی حسین پاشا بوکشفنده اصابت ایتش اولسه ایدی . فؤاد پاشا (دفتر کبر) ایله معبر اولان استقراض جسیمن طولانی شایان تأسقدر که مدخولدر . آکا تالی اولان برچوق استقراضاتک ایسه - دوده قولاق - قولنه ماصدق صورتده بعض اقسام جزویه سی نجمه زانه مصروف اولدینی حالده قصوری سرایلر ، قصرلر انشاسنه صرف اولنمشدی . بکلر یکی سرایی ایکی کره بابیلوب بیقیدرلیدی . چراغان کذا . شومعهود بیلدیز کوشکی تام بش دفعه بیقلیدی . که بونلر عاداتا ملتله استهزا قیلندن برطور ناروا ایدی . ایشته بونلره مساعد بولنق هپ

ادامه مسند اقبال مقصدندن عبارتدی، که شو حالده فؤاد پاشانک ۴ سنه ۹۲ کوندن عبارت اولان ایکی دفعه کی صدارتنک هرکونی ملته ۵۰ بیسک لیرایه مال اولمشدر .

ایشته رجال سیاسیة عثمانیه دن ایکی مهم شخص تاریخیمز اولان عالی و فؤاد پاشالارک افعال سارمسی بوانمودجهیه تطبیق اولنه بیلور .

حال بوکه بوايکی بیوک آدم ، ایستمش اولسه لر دی مملکته پک بیوک خدمتله رده بولنه بیلیرلر ایدی .

ابوالضیا

اعتذار وتصحیح

۱۳۲ نجی جزو ده فرانسز سیاحنک فؤاد پاشا مرحومی خلاف حقیقت بر صورتده واقع اولان تعریفی رد صره سنده : (. فقط پاشا مرحومی رأی العین کورنلردن له الحمد الیوم پک چوق آدم بولندیگی کبی اخفادنن فریق عزت فؤاد پاشا و رشاد پک افندی ایله برادر زاده سی ماجد پک افندی — جناب حق پک چوق زمان دها عمر وعافیت احسان بیورسون کمال تندرسی ایله بر حیاندلر .) جمله سنک ترتیبی صره سنده سهو مرتب اوله رق (فریق عزت فؤاد پاشا) کله لری ترتیده ذهول اولمش اولدیغندن مع الاعتذار تصحیح اولور .

فریق عزت پاشا حضرتلری . فؤاد پاشا مرحومک اکبر اولادی اولان وکنج یاشنده وفات ایدن میر آلا ی کاظم بکک نجل وحیدیدر .

